PROF. DR INŻ. DANIEL DUTKIEWICZ

W połowie listopada zmarł prof. dr inż. Daniel Dutkiewicz. Jak napisano w nekrologu – Dobry i Życzliwy Człowiek. Bo takim był i tak też Go nieraz nazywaliśmy w naszych rozmowach. Daniel nie był front-manem. Wolał patrzeć i doradzać. Dla wielu z nas w Morskim Instytucie Rybackim był mentorem, doradcą. Jednocześnie, nigdy nie narzucał swojej opinii. Po prostu mówił, co myśli zostawiając decyzje każdemu z nas, często jako dyrektorom. Dwukrotnie pełnił obowiązki dyrektora Instytutu, ale nigdy nie chciał nim być. Przez lata pracy w MIR i dla polskiego rybołówstwa posiadł olbrzymią wiedzę nie tylko o sprawach związanych z Jego specjalizacją, ale także o ludziach i wydarzeniach z tamtych pionierskich czasów. Namawialiśmy Go, żeby te fascynujące historie opisał, ale wolał pisać o swoich maszynach czy ostatnio bardziej filozoficznie o mechatronice w konstruowaniu maszyn przetwórstwa spożywczego. Miał dystans do siebie, ale też wielki entuzjazm i poczucie humoru. Jego powiedzonka własne czy też cytowane pozostaną z nami, niestety już bez Niego. Na gdańskim cmentarzu oprócz licznej rodziny (był pradziadkiem) żegnali Go pracownicy Instytutu, szczególnie ci starsi, którzy pamiętali Profesora z pracy w Instytucie i dla których był Postacią, mentorem, kolegą, a nawet przyjacielem. W imieniu Morskiego Instytutu Rybackiego Profesora żegnał były dyrektor MIR prof. Tomasz Linkowski, z którym zmarły przez 10 lat pracował jako jego zastępca ds. naukowych. Żegnał Go również dr Zbigniew Karnicki, który blisko współpracował z Danielem Dutkiewiczem od czasu rozpoczęcia pracy w MIR w roku 1965.
Jeszcze tak niedawno Profesor uczestniczył w obchodach 100-lecia działalności MIR, będąc w bardzo dobrej formie, jak zawsze żartując i wspominając dawne czasy. Dziś niestety pozostaje już tylko we wspomnieniach. Żal.

Studia w specjalności maszyny i aparaty przemysłu spożywczego ukończył na Wydziale Mechanicznym Morskiego Technicznego Instytutu Przemysłu Rybnego i Gospodarki, w Moskwie w 1959 roku. W roku 1967 uzyskał stopień doktora na Wydziale Rybactwa Morskiego Akademii Rolniczej w Szczecinie. W roku 1973 został docentem, tytuł profesora otrzymał w 1985 roku. Od roku 1959 do roku 2006 zatrudniony był w Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni, gdzie pracował na stanowiskach asystenta, kierownika pracowni i kierownika zakładu naukowego Profesor Dutkiewicz, wniósł ~~również~~ pionierski wkład w rozwój dydaktyki i badań w szkolnictwie wyższym w dziedzinie inżynierii przetwórstwa rybnego. Przez wiele lat prowadził wykłady i uczestniczył w pracach naukowych w Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie, Akademii Rolniczej w Szczecinie, Politechnice Gdańskiej i Politechnice Koszalińskiej.

Profesor Daniel Dutkiewicz urodził się 4 lutego 1936 roku w Tłubicach, w powiecie płockim. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Jagiełły w Płocku, studiował w Moskiewskim Technicznym Instytucie Przemysłu Rybnego i Gospodarki, na Wydziale Mechanicznym. Dyplom magistra inżyniera uzyskał w 1959 roku, po czym podjął pracę zgodną z kierunkiem studiów, w Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni. Rozpoczął tam nowatorskie badania, dotyczące procesów mechanizacji przetwórstwa rybnego na statkach i w przetwórniach lądowych. W 1967 roku uzyskał stopień doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Rybactwa Morskiego WSR w Szczecinie, na podstawie rozprawy zatytułowanej „*Parametry morfometryczne ryb o kształcie wrzecionowatym, jako podstawa projektowania sterowanych automatycznie uniwersalnych maszyn do produkcji tuszek*". W Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni, kierował grupą problemową, a następnie pracownią badawczą, którą w 1971 roku przekształcono w Zakład Mechanizacji Przetwórstwa. W roku 1973 został mianowany na stanowisko docenta, a w 1982 roku, objął kierownictwo nad Zakładem Technologii i Mechanizacji Przetwórstwa. W roku 1985 został powołany na stanowisko zastępcy dyrektora ds. naukowych, na którym pozostał przez kolejnych 17 lat. W tym okresie, dwukrotnie pełnił również obowiązki dyrektora Instytutu. W tym samym roku 1985, z nadania Rady Państwa, uzyskał tytuł profesora.

Problematyka głównego nurtu prac naukowo–badawczych Profesora, dotyczyła właściwości morfologicznych, morfometrycznych oraz fizycznych ryb morskich i słodkowodnych, głównie z rodziny karpiowatych, kryla antarktycznego oraz kalmarów. Badania i analizy prowadził w aspekcie możliwości ich wykorzystania do projektowania zmechanizowanych narzędzi pracy i maszyn do obróbki ryb, do postaci produktów handlowych. Badania najczęściej nosiły charakter aplikacyjny i były ukierunkowane na poszukiwanie możliwości ich zastosowania dla stworzenia nowych sposobów obróbki i konstrukcji maszyn, w technologii obróbki ryb. Dotyczyły one mechanizacji uciążliwych operacji odłuszczania ryb i ich sortowania wielkościowego na kutrach bałtyckich oraz na lądzie (m.in. żywych pstrągów i ryb z rodziny karpiowatych). Badania stanowiły podstawę dla konstrukcji maszyn do odgławiania, patroszenia, płatowania, odskórzania, przecinania ości w tuszkach i filetach ryb z rodziny karpiowatych, odskórzania kalmarów i ich obróbki do postaci płaszczy i farszu. Szczególnie nowatorskie były maszyny do odskorupiania kryla, aparaty do produkcji krylowego koagulatu białkowego i wysokobiałkowych koncentratów roślinno–rybnych.

Pierwsze wynalazcze rozwiązanie, na które w 1961 roku Profesor Dutkiewicz, jako współautor, uzyskał patent, powstało w okresie obowiązującego wówczas stażu pracy, odbywanego w przedsiębiorstwie rybackim „*Odra*" w Świnoujściu. Miało ono duży wpływ na dalszą działalność zawodową, związaną z potrzebami w obszarze mechanizacji przetwórstwa rybnego. Ówczesny wynalazek dotyczył maszyny do rozdzielenia lodu od ryb, po ich wyładunku z ładowni traw-

lerów. Zastosowanie nowego urządzenia z dozownicą wagową zwiększało zdolność przeładunkową ryb z 20 ton do 70 ton na zmianę. Skróciło to czas rozładunku statku, zastąpiło pracę 50 kobiet i wyeliminowało wózki elektryczne. Urządzenie zostało zastosowane w gdyńskiej „*Arce*" i innych przedsiębiorstwach w kraju i zagranicą.

Ważne znaczenie w dorobku Profesora zajmuje działalność, której wynikiem było uruchomienie krajowej produkcji różnych rodzajów urządzeń niewytwarzanych dotąd w Polsce, a sprowadzanych z zagranicy. Stosowane one były na statkach i na lądzie i chronione patentami, których Profesor Dutkiewicz był współautorem. W Zakładzie Doświadczalnym MIR i przedsiębiorstwie FUO Techmet w Pruszczu Gdańskim, podjęto produkcję kilkunastu rodzajów maszyn i aparatów. Spośród nich należy wymienić m.in.: maszyny do sortowania wielkościowego szprotów, śledzi, żywych pstrągów i karpi, maszyny i zmechanizowane narzędzia do usuwania łuski, odgławiarki i maszyny do produkcji tuszek, myjki wysokociśnieniowe, smażalnie taśmowe o ruchu ciągłym, maszyny do płatowania. Wiele z tych urządzeń było wcześniej nieznanych, np. maszyny do odskorupiania kryla antarktycznego, doświadczalna linia do produkcji koagulatu krylowego, maszyny do przecinania ości w tuszkach ryb karpiowatych czy też maszyny do odskórzania płaszczy i ramion kalmarów.

Pierwszymi seryjnie produkowanymi w Polsce w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia i eksportowanymi wraz ze statkami rybackimi maszynami do obróbki ryb, były odgławiarki do różnych gatunków ryb o wrzecionowatym kształcie. Po raz pierwszy, w tego rodzaju maszynach, zastosowano czujniki fotoelektryczne i układy mechatronicznej regulacji położenia narzędzi obróbczych w zależności od pomiaru długości ryb. Maszyny te powstały w oparciu o wyniki badań zrealizowane w ramach pracy doktorskiej Profesora i Jego dwóch wynalazczych rozwiązań, opatentowanych w kilku krajach europejskich, o rozwiniętym rybołówstwie. Szerokie zastosowanie, na budowanych w Polsce kutrach rybackich do połów bałtyckich, znalazły powstałe w MIR sortownice ryb, które wyparły importowane wcześniej maszyny. Z tytułu stworzenia prototypów i uruchomienia produkcji nowych urządzeń i efektów z wdrożeń do przemysłu Profesor Daniel Dutkiewicz i zespół Jego współpracowników, byli nagradzani przez Prezesa Rady Ministrów, Ministra Szkolnictwa, Ministra Nauki i Techniki, Ministra Żeglugi Naczelnej Organizacji Technicznej oraz Zjednoczenie Gospodarki Rybnej w Szczecinie.

W latach 1964 – 1967, wraz z kilku innymi pracownikami MIR, Profesor był zatrudniony w Bureau of Commercial Fisheries (Waszyngton DC). Wówczas to powstało studium, opublikowane w postaci druku zwartego w Stanach Zjednoczonych, dotyczące analiz techniczno–eksploatacyjnych polskich statków rybackich, floty dalekomorskiej i stosowanych na nich maszyn i aparatów do przetwórstwa ryb. W roku 1978, Profesor realizował w parku technologicznym Massachusetts Institute of Technology (MIT) budowę maszyny do odskorupiania kryla antarktycznego według własnego projektu, w ramach otrzymanego grantu firmy The Laitram Co. z Nowego Orleanu. W okresie kilku tygodni powstał tam model doświadczalny. Został on poddany badaniom testowym, na których podstawie, w następnym roku wykonano urządzenie. Urządzenie było testowane na statku badawczym m/t „*Profesor Siedlecki*".

W ramach stypendium rządu Wielkiej Brytanii, w roku 1991, Profesor odbył kurs dotyczący zasad funkcjonowania przedsiębiorstw i instytucji przemysłu rybnego w gospodarce wolnorynkowej. Zapoznał się również z przedsiębiorstwami wytwarzającymi maszyny dla przetwórstwa rybnego i portami rybackimi w Szkocji. W latach 1985 – 2002 był współprzewodniczącym Komitetu Doradczego Polsko–Amerykańskiego Centrum Sortowania i Oznaczania Planktonu, oddziału MIR w Szczecinie, z którym współpracowały instytuty i uczelnie wschodniego i zachodniego wybrzeża Stanów Zjednoczonych i Kanady.

Profesor Daniel Dutkiewicz kierował badaniami MIR z zagranicznymi instytutami w ramach bilateralnych umów: Polska – RWPG, Polska – ZSRR, Polska – Stany Zjednoczone, Polska – Indie, Brazylia – Polska oraz tematami rządowymi i węzłowymi. Uczestniczył w ważnych wydarzeniach polskiego rybołówstwa dalekomorskiego, o czym świadczy m.in. udział w 1960 roku, w pierwszym rejsie na łowiska północno – zachodniego Atlantyku, prototypowego trawlera przetwórni m/t „*Dalmor*". W 1962 roku, brał On również udział w pierwszej ekspedycji lugrów i 24–metrowych kutrów na łowiska Islandii i Morza Norweskiego, ze statkami

bazami „*Puławski*" i „*Kaszuby*". Profesorowi powierzono kierowanie pierwszą morską ekspedycją naukową statków r/v „*Profesor Siedlecki*" i m/t „ *Tazar*", zorganizowaną przez PAN i MIR, na wody Antarktydy w latach 1975 – 1976. Wydarzenia te zapoczątkowały, po wprowadzeniu przez państwa nadbrzeżne 200 milowych stref wyłącznego rybołówstwa, niezwykle ważne dla polskiej floty dalekomorskiej połowy ryb, kryla i kalmarów na łowiskach antarktycznych.

W swoim dorobku naukowym, Profesor posiada ponad 250 publikacji krajowych i zagranicznych, w tym 40 patentów i wzorów użytkowych krajowych i kilka zagranicznych. Prezentował referaty i doniesienia na ponad 100 konferencjach naukowych w kraju i zagranicą, międzynarodowych wystawach maszyn i aparatów przemysłu rybnego i floty rybackiej, w tym międzynarodowych konferencjach, poświęconych rozwojowi floty rybackiej odbywanych w Leningradzie w latach 1964, 1968, 1972, 1978, 1982, 1986, na których był wybierany przewodniczącym obrad sekcji „*Wyposażenie przetwórstwa rybnego*". Ponadto Profesor jest współautorem czterech książek o charakterze skryptów i monografii, podręcznika, za który uzyskał nagrodę Ministra Szkolnictwa, Nauki i Techniki oraz trzech "*Technical papers*" zamówionych przez FAO w Rzymie i rozpowszechnionych w 6–ciu językach kongresowych. Te ostatnie, dotyczą polskich osiągnięć: w przetwórstwie kryla arktycznego i stosowanych w nim maszyn i aparatów, przetwórstwa ryb słodkowodnych w małych przedsiębiorstwach i stosowanego w nich wyposażenia oraz nowych rodzajów maszyn do obróbki kalmarów na statkach i przetwórniach lądowych.

Profesor Daniel Dutkiewicz działalność dydaktyczną i badawczą w szkołach wyższych rozpoczął w roku 1962, na Wydziale Rybactwa Morskiego Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. Na tym Wydziale, który został później przeniesiony do Akademii Rolniczej w Szczecinie, wykładał nowo wprowadzony przedmiot „*Maszyny i urządzenia do obróbki ryb i utylizacji*". Był autorem programu nauczania i współautorem skryptu pod tym samym tytułem. W latach 1973 – 1991 prowadził wykłady z przedmiotu „*Maszyny przetwórstwa i utylizacji*" na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Gdańskiej, w nowo utworzonym Zakładzie Maszyn i Urządzeń Przetwórstwa Rybnego, później przekształconym w Katedrę Maszyn i Urządzeń Przetwórstwa Spożywczego. Profesor, jako autor wniosku o potrzebie stworzenia powyższego Zakładu, był inicjatorem jego powołania i uczestniczył w realizacji większości prowadzonych w nim badań na potrzeby zakładów budowy maszyn i przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego. W roku 1999 został zatrudniony na pełnym etacie w Katedrze Inżynierii Spożywczej i Tworzyw Sztucznych, obecnie Katedra Procesów i Urządzeń Przemysłu Spożywczego, Wydziału Mechanicznego Politechniki Koszalińskiej prowadził wykłady i zajęcia z projektowania w zakresie Inżynierii Procesów Przetwórstwa Spożywczego.

Profesor był promotorem 3. prac doktorskich na Wydziale Budowy Maszyn w Politechnice Gdańskiej i 2. na Wydziale Rybactwa i Technologii Przetwórstwa Akademii Rolniczej w Szczecinie. Dwóch, spośród wypromowanych doktorów uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego. Był recenzentem dorobku 2. doktorów honoris causa, 9. prac doktorskich, 10. recenzji w postępowaniu o nadanie stanowisk docenta i profesora nadzwyczajnego. W charakterze „*visiting professor*" wygłosił wykłady w uczelniach Stanów Zjednoczonych (Seatle), Indii (Kochin, Bombaj), Brazylii (Rio de Janeiro) i Rosji (Kaliningrad).

Profesor Daniel Dutkiewicz był naczelnym redaktorem Wydawnictwa Morskiego Instytutu Rybackiego i czasopisma naukowego „*Bulletin of the Fisheries Institute*", a także członkiem Rad Programowych czasopism "*Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego*", „*Inżynieria Przetwórstwa Spożywczego*" i „*Magazyn Przemysłu Rybnego*" oraz członkiem Rad Naukowych trzech resortowych instytutów badawczych, w tym Instytutu Maszyn Spożywczych w Warszawie.

Profesor Daniel Dutkiewicz był również członkiem Komisji Głównej Morskiej Komitetu Nauki i Techniki (1969 – 1972), Komitetu Maszyn Rolniczych PAN (1989 – 1991), Komitetu Badań Morza PAN (1996 – 1999), Sekcji Rybactwa Morskiego tego Komitetu (1975 – 1977), przewodniczącym Sekcji Oceny Rybackich Projektów Badawczych Komitetu Badań Naukowych (1992 – 1994), komisji Maszyn Przemysłu Spożywczego (1981 – 2009), przewodniczącym Komisji nagród dla pracowników szkolnictwa wyższego Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej (1991 – 1999) oraz członkiem Zarządu sekcji mechaników przemysłu spożywczego SIMP Naczelnej Organizacji Technicznej.

Za osiągnięcia w działalności zawodowej Profesor został odznaczony orderami i medalami państwowymi i resortowymi, w tym Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Był wyróżniany przez kilka wyższych uczelni i przedsiębiorstw. W roku 2004 otrzymał, nadany przez Międzynarodową Kapitułę, ceniony w środowisku związanym z badaniami morza i rybołówstwem, Medal im. Profesora Kazimierza Demela „za wybitne zasługi dla rozwoju mechanizacji przetwórstwa rybnego".

Odszedł nasz wspaniały Mentor, Przyjaciel i Kolega. Po prostu Dobry i Życzliwy Człowiek.

Prof. dr hab. inż. Jarosław Diakun
Dr inż. Zbigniew Karnicki
Prof. dr hab. inż. Andrzej Dowgiałło

``